

1 Yuvuaano

Yuvuaanoono aa tauraa yanaa aavaa fafaara reeravai

Aa tauraa yanaa Yuvuaano roo aavaki taara kua oyaivaitana vaivai. Gioonna kiaapuuya Anutuuqaata ari mmaapu Yisuu Kirisiinnaatama tasipama variateera kuaivaa Yuvuaano yamayamaa kua tioo iyani aa yanaa aavaa fafaara reeravai. Iya nuunama varida Anutuuqaaraata Yisunnaraatama yaata utira nuunaiyauvaa vara haunooiivoora tuqinnama haitatuukiateeraivaara Yuvuaano yamayamaa kuaivaa tioo fafaara reeravaivee.

Kua kiaa kookieeraivoono variraivaa ti mmiravai

1 ¹Kua kiaa kookieeraivoono variraivaa ti mmuuvaa na yanaivau fafaara raa ngii miaunoo. Ivo tauraa hama ngiau mmata uu suaivaki varioonnonno tuma ti tasipama mmatayaa kooyaa variravai. Varuduu ta tuqinnama inna haitatuuma teeda inna kuaivaa rikiada titi yaakuuyauvaadiri innayaa utiravai. ²Ivo kooyaa ti tasipama varuduu ta inna teeda innara kuaivaa gioonna kiaapuuya kiaa mmiravai. Ivo tupatupaa variraivoono ari Koonna tasipama varuuvaa Anutuuqo kooyaa inna ti vitauduu ta inna tuqinnama toovaara ta ngii giaa ngii miaunnanoo. ³Ta mmuakiaaya ti Napoovaatama inna Mmaapuuvo Yisuu Kirisiivaatama mmuaa ausa mmuaa tinnivai varada variaunnanoo. Ngia mmuaakaraama ti tasipama mmuaa ausa mmuaa tinnivai varada variateeraivaara vaa ta teeda rikiaunnaivaida ngiiita ngii giaa ngii miaunnanoo. ⁴Ta mmuakiaaya ti sirigairaiivo ti suvuakuaiveeraivaara na aa yanaa aavaa ngiiini fafaarakiaunoo.

Anutuuqo mmeekia oyaivovee

⁵Anutuuqaa Mmaapuuvooono aa kua aavaa ti kiaa ti mmuuvaa ta ngii giaa ngii mida kiaunnanoo: Anutuuqo mmeekiaivaki variraivaa oyaivovee. Hama upisiivo innaki vaivaivee, kiaunnavai. ⁶Fai ta titiyara kiaara: Ta Anutuuqaa

tasipama mmuaa ausa mmuaa tinnivai varada yoketaama variaunnaano, kiaa kiadaata upisi aataruuvau nuaida varida fai ta unnakuaivaa titiyyara kiaa kiada tomedaivaa iikiaaravai. ⁷Anutuuqo ari mmeekiaivaki varineema fai mmeekia tai aataruuvaki ta hara kiada varida fai ta titiyyara titiyyara yoketaida mmuaa ausa mmuaa tinnivai varada variaaravai. Fai ta itaama varikio Anutuuqo ari Mmaapu Yisuunna kiauvaadiri ti mminnamminnaa maisa mmuakiaayauvai ruga kinai fai ta yoketaaya variaaravai.

⁸Fai ta titiyyara kiaara: Hama mminnamminnaa maisaiyauvo tiiki vainoo, kiaa kiada ta titiyyara unnakua tikio fai hama kua kutaivo tiiki vainaravai. ⁹Fai ta titi mminnamminnaa maisaiyauvaa Anutuuqaa kiaa kookieekio hama ivo ti pikieerainno safuuma iinno ti mminnamminnaa maisaiyauvaa ruga kioo mmuakiaa aataru maisa ta iiraiyauvaa ruga kinai fai ta yoketaaya variaaravai. ¹⁰Fai ta titiyyara kiaara: Hama ta mminnamminnaa maisaiyauvaa iikiaunnavaivee, kiaa kiada ta Anutuuqaa kiaara: Anutuuqo unnakua tiraivovee, kiaaravai. Fai ta itaa kua tikio hama inna kuaivo ti aakiaana vainaravaivee.

Yisuu Kirisiiva tiyyara ari Koonnaata kua tiravai

2 ¹Ni uru nnaakara karaasa ausa hanigieeraiyaso, sa ngia mminnamminnaa maisaivaa varaateeraivaara na aa kua aavaa ngiini fafaarakiaunoo. Fai gionna kiaapu voovono mminnamminnaa maisaivaa varano vaidiivo tiyyara Kua Tiraivo ti Napoonnaata tiyyara yamaa kua yamaa kua tinaraivo varinoo. Tiiyyara itaama kua tinaraivo inna Yisuu Kirisiiva safuuma variraivovee. ²Ta Anutuuqaasi vira aataruuvaki ti mminnamminnaa maisaiyauvo suvuaiyauvaa rugaanaraivaara Yisuuva putiravai. Ivo hama ti mminnamminnaa maisaiyauvaa rugaanaraivaara nnaasu putiravai. Ivo mmuakiaa gionna kiaapu mmata aavau variaya mminnamminnaa maisaiyauvaatama rugaanaraivaara putiravai.

³Ta Anutuuqaa kutaa teeda rikiaunnaanee? Mo ta Anutuuqaa kuaivaa rikiaada iikiaunnaivaara ta aikiooma kiaunnaano: Vaa ta Anutuuqaa teeda rikiaunnaivee, kiaunnavai. ⁴Gionna kiaapu voovono tinoo: Vaa na inna tee rikiauvee, kiaa kioo Anutuuqaa kuaivaa rikioonnaata yaataravoono unnakua tikio hama kua kutaivo innaki vaivai. ⁵Fai gionna kiaapu voovono inna kuaivaa rikioo iino Anutuuqo innara mmuduuya ruaivo fai innaki vioo vioo pinaavai vainaravai. Ta Yisuu Kirisiiva varirayaama variaunnaivaara ta arinaima rikiaada kiaunnaano: Ta Anutuuqaa tasipama variaunnaano, kiaunnavai. ⁶Fai gionna kiaapu voovono ariyyara tinara: Na Anutuuqaa tasipama variauvee, tiivo Yisuu Kirisiiva varirayaama variaivee.

Gionna kiaapu voovono ari seenaivaara mmuduuya ruaivo mmeekiaivaki varivai

⁷Ni seena na ngiyyara mmuduuya riraiyaso, aa na ngiini fafaarakiau kua aavo hama karaasa kuavai. Nnaaruaa kuavai. Ngia tauraa Yisuunnara tuu

kuaivaa rikioo suaivakidiri vauvoonno mmannammanna vakia roo ngioo ngioo aanna makee vainoo. Nnaaruaa kua ngia tauraa rikioo kuaivoovee. ⁸Itaama vaikiaina aanna makee na ivaara karaasa kuavaivee kiaa ngiini fafaarakiaunoo. Upisi aataruuvo taikaanara iinno varikio mmeekia tuanaivo vaa too variivaara na kiaunoo: Karaasa kuavaivee, kiaunoo. Yisuu Kirisiiva uuvaara ii kua ivo kua kutaavai vaivai. Vaa ngia ivaa teeda rikiada kua kutaavaivee kiaavai.

⁹Gioonna kiaapu voovoono tinoo: Vaa na mmeekiaivau variaunoo, kiaa kioo hama ari seenaiyara mmuduuya ruaivoono ivo mmannammanna upisiivaki hara kioo varivai. ¹⁰Gioonna kiaapu voovoono ari seenaiyara mmuduuya ruaivo mmeekiaivau nnaasu hara kioo varivai. Hara kioo varikio hama mminnamminnaa maisaivo innaki vaikio rikioo hama inna seenaivo ivaara haruriraivoovotavai. ¹¹Gioonna kiaapu voovoono hama ari seenaiyara mmuduuya ruoo ivo homo upisiivaki hara kioo varivai. Upisiivo inna avuuvaa rummua apu kiaivaara ivo nuainnonno taikio ivo kuanara aataruuvo hama inna too vaikio rikioo kumimakama nuaivai.

¹²Ni uru nnaakaraso, Yisuuva ngiyyara putuuvaara Anutuuqo ngii mminnamminnaa maisaiyauvaa vaa ruga kieeravai. Ivaaraina na yanaivaa ngiini fafaara raunoo. ¹³Yokovaayaso, hama ngiau mmata vauduu varuuvoono homo variivaa ngia teeda rikiaanoo. Ivaaraina na yanaivaa ngiini fafaara raunoo. Vaidi karaasaso, vaa ngia mmagia maisaivaa yaataraavai. Ivaaraina na yanaivaa ngiini fafaara raunoo.

¹⁴Nnaakaraso, vaa ngia ngii Gioonna Anutuuqaa teeda rikiaavai. Ivaaraina na yanaivaa ngiini fafaara raunoo. Yokovaayaso, hama ngiau mmata vauduu varuuvoono homo variivaa ngia teeda rikiaanoo. Ivaaraina na yanaivaa ngiini fafaara raunoo. Vaidi karaasaso, ngia yaagueeqaida variaavo Anutuuqaa kuaivo ngiiki vaikiai mmagia maisaivaa vaa ngia yaataraavai. Ivaaraina na yanaivaa ngiini fafaara raunoo.

¹⁵Mmata aavau diaa maisa aataru Anutuuqaa nnammutuaa iiraiyauvaara sa mmuduuya ruatee. Itaama iikiaa ivakidiri nnii aataruuyauvaaraatama sa mmuduuya ruatee. Fai ngia mmatayaa iira aataruuyauvaara mmuduuya rikio ngii Gioonna Anutuuqaa mmuduuya riraivo fai hama ngiiki vainaravai. ¹⁶Mmuakiaa mmatayaa iira aataruuyauvo hama Anutuuqaasidiri tiivai. Ngiingii mmammaiyauvo iikiataira aataruuvootama avuuvaadiri taavo ngii varaataira aataruuvootama ngiingiiyara mannaka tira aataruuvootama hama Anutuuqaasidiri tiivai. Mmatayaa diaa aataruyauvaivee. ¹⁷Mmatayaa iira aataruuyauvootama avuuvaadiri taavo varaataira aataruuvootama taikaanara iinoo. Gioonna kiaapu voovoono Anutuuqo yaata utiivaa rikioo iivoono fai tupatupaa varinaravaivee.

Yisuu Kirisiinna nnammutuaivo vaa nninoo.

¹⁸Ni uru nnaakaraso, ngiau mmata taikaanara suaivo vainima nninoo. Yisuu Kirisiinna nnammutuaivo nninaraivaara tuu kuaivaa vaa ngia rikiaavai.

Aanna makee Yisuu Kirisiinna nnammutuaa kaayauya vaa ngiaavaivee. Iya ngiaivaara vaa ta teeda kiaunnaanoo: Ngiau mmata taikaanara suaivo vaa vainima nninoo, kiaunnava. ¹⁹Ii gionna kiaapu iya tauraa ti tasipama varida hama kutaa ausa hanigiada ti seena tuanaaya variaivaara iya ti pikiaavai. Iya vaa ausa hanigiaatiri. Homo ti tasipama variaatirivee. Iya mmuakiaaya hama ti seena tuanaaya variaivo kooyaa vakiaiveeraivaara ti pikiada kuaavai.

²⁰Mo Yisuu Kirisiiva Mmannasa Yoketaivaa vaa ngiiki yapa kiaivai. Yapa kiaikio variivaara ngia mmuakiaaya kua kutaivaa rikiaavai. ²¹Ngia yaata utida kiaanoo: Ta hama kua kutaivaa rikiaunnaanoo, kiaivaara na ngiini fafaarakiaunnee? Vaa ngia kua kutaivaa rikiaivaara na ngiini fafaarakiaunoo. Vaa ngia teeda rikiaavai. Hama yopeema kua kutaivakidiri unnakuavo nninaravai. Ivaara na ngiini fafaarakiaunoo.

²²Gionna kiaapu unnakua tiraivo inna gioononnee? Yisuu Kirisiinnara tinoo: Hama Anutuuqoono mmataama kioo vaidiivovee, tiivo inna unnakua tiraivovee. Itaa kua kuaa gionna kiaapuuya Yisuu Kirisiinna nnammutuaaya varida Konnaata Mmaapuuvataama mmooka hanigia mmiaavai. ²³Gionna kiaapu voovoono Mmaapuuvaa mmooka hanigia mmiivaa Koova hama inna tasipama varivai. Gionna kiaapu voovoono Mmaapuuvaa kooyaa kutaavaivee tiivaa Koova inna tasipama varivai.

²⁴Ngia Yisuunnara toosa hara rikioo mmayaayaivaa ngiingii aakiaiyauvaki puaisa utuatee. Ngia toosa hara rikioo mmayaayaivo ngiingii aakiaiyauvaki mmannammanna vainanai fai ngia Mmaapuuvata Konnaatama tasipama mmannammanna variaaravai. ²⁵Yisuu Kirisiivaano ta tupatupaa variraivaa ti mminaraivaara nnaaru tiyara kua kuaa teerama kieeravai.

²⁶Vaidi vooya ngii unnakua tida ngii iida teeda variaivaara na ii kua ivaa ngiini fafaara raunoo. ²⁷Mo Yisuu Kirisiiva ari Mmannasa Yoketaivaa ngiiki yapa kiaivai. Yapa kiaikio Mmannasa Yoketaivo mmannammanna ngiiki varinono hama gionna kiaapu voovoono vo kua voovai ngii giaa ngii mmioo ngii vitainaraivootainaravai. Mmannasaivoonoo mmuakiaa kuavai ngii giaa ngii mioo ngii vitainno varinoo. Ivoonoo ngii vitai kuaivo inna kutaa kuavai. Hama unnakuavai. Itaama vainai Mmannasaivo ngii giaa ngii mii kuaivaa rikiada iida Yisuunna tasipama variatee.

²⁸Inna aikioovai, ni uru nnaakaraso, ivo kava tiinara suaivaki hama inna avuuvaura mmamma maisakiaaraivaara inna tasipama variatee. Ta inna avuuvaura hama aatuuraida yaagueeqama diaaraivaara inna tasipama variatee. ²⁹Vaa ngia rikiaavai. Yisuu Kirisiiva safu tuanaavai varivai. Aa kua aavaata tuqinnama rikiaatee. Gionna kiaapu voovoono safu aataruuvaa iinnonno Anutuuqaa nnaakara tuanaavai varivai.

Ngia Anutuuqaa raunna mmaapuya variaavai

3 ¹Ti Napooavaano kaayauma tiyara mmuduuya ruaivaara yaata utuatee. Iva kaayauma tiyara mmuduuya ruoo tiyara tinoo: Ni

naunna maapuyavee, tiivai. Ta kutaa inna raunna mmaapuya variaunnanoo. Gioonna kiaapu hama ausa hanigieeraiya Anutuuqaa hama tuqinnama teeda rikiaivaaraida ta inna raunna mmaapuya variaunnaiya hama arinaima ti teeda rikiaanoo. ²Boo, ni seena na ngiiyara mmuduuya riraiyaso, ta aanna makee Anutuuqaa raunna mmaapuya variaunnanoo. Fai yapooma ta Anutuuqaa avuuvau dataama variaaraivaara hama ta tuqinnama rikiaunnanoo. Aqaa kua aavaa vaa ta rikiaunnava. Fai yapooma Yisuuva kava tiinara suaivaki ta inna tuqinnama taaraivaara ta hanigiada innanikaraama variaaravee. ³Gioonna kiaapu voovono ii kua ivaa rikioo inna roosiima varinaraivaara faannairavoono Yisuu Kirisiiva safuuma varineema ariiyara yaata utuoo safuuma varivai.

⁴Mminnamminnaa maisa vareera aataruovoono Anutuuqaa aataru safuuvaa hatokaivai. Itaama vaikio gioonna kiaapu voovono mminnamminnaa maisaivaa varaivoono Anutuuqaa aataru safuuvaa hatokaivai. ⁵Vaa ngia rikiaavai. Yisuu Kirisiiva gioonna kiaapuuya mminnamminnaa maisaiyauvaa rugaanaraivaara tiiravai. Hama mminnamminnaa maisaivo innaki vainoo. ⁶Ivaara gioonna kiaapu voovono Yisuu Kirisiinnaki hara kioo variivo hama mminnamminnaa maisaivaa mmannammanna varaivai. Gioonna kiaapu voovono mmannammanna mminnamminnaa maisaivaa varaivoono hama inna arinaima too rikiaivaivee.

⁷Ni uru nnaakaraso, vaidi voovono unnakuaivaa ngii giaa ngii mioo tinara: Na safu vaidivaivee, kiaa kioo koonnama mmooriivaa iivo tii kuaivaa sa rikiaatee. Yisuu Kirisiivainno safu tuanaavai variraivovee. Gioonna kiaapu voovono safu mmooriivaa iinno Yisuu Kirisiinna roosiima safuuma varivai. ⁸Gioonna kiaapu voovono mmannammanna mminnamminnaa maisaivaa varaivoono inna Sataangaa gioonna kiaapuvaivee. Sataango toosa hara mminnamminnaa maisaivaa varoo varia roo ngioo ngioo aanna makee iinno nnaasu varinoo. Sataangaa mmoori maisaiyauvaa tuayanna ruanaraivaara Anutuuqaa Mmaapuovoono tiiravai.

⁹Gioonna kiaapu voovono Anutuuqaa raunna mmaapuvai variivoono hama mmannammanna mminnamminnaa maisaivaa varaivai. Anutuuqoo inna Koova varikio inna variraivo mmannammanna innaki vaivaara ivo hama mmannammanna mminnamminnaa maisaivaa varaivai. ¹⁰Anutuuqaa raunna mmaapuuya ari vookaraama variraivaa ngia arinaima teeda Sataangaa raunna mmaapuuya ari vookaraama variraivaa ngia arinaima taaraivaara aa kua aavaa rikiaatee. Gioonna kiaapu voovono hama safu mmooriivaa iinno hama ari seenaivaara mmuduuya ruaivo inna hama Anutuuqaa raunna mmaapuvai.

Ngiingii seenaiyara mmuduuya ruatee

¹¹Ngia Yisuunnara tuu kuaivaa rikioo suaivakidiri aa kua aavo vauvoonno mmannammanna vakia roo ngioo ngioo aanna makee vainoo.

Ta titiiyara titiiyara mmuduuya ruaaravee. ¹²Fai hama ta Kaingaa roosiima variaaravai. Ivo Sataangaa vaidivai varioo ari kata tuanaivaa ruputuduu putiravai. Aaniira Kaingo inna ruputiravainnee? Ivo ari mmooriivaa koonnama uduu ari kataivo mmooriivaa safuuma uuvaara ivo inna ruputuduu putiravai.

¹³Ni seenayaso, ivo itaama uuvauvau rikiada fai gionna kiaapu hama ausa hanigieeraiya ngiiyara hama mmuduuya ruaaraivaara sa nnikiaraakiatee. ¹⁴Vaa ta rikiaunnava. Ta titi seenaiyara mmuduuya ruaunnaivaara ta putira aataruuvaa pikiada tupatupaa variraivaa varaunnava. Hama gionna kiaapu voovono ari seenaiyara mmuduuya ruaivaaki putira aataruuvoo mmannammanna innaki vainoo. ¹⁵Gionna kiaapu voovono hama ari seenaiyara mmuduuya ruaivoono inna vaidiia ruputuaani putira vaidiia roosiima varinoo. Vaa ngia taavai. Itaama ii vaidiivaaki hama tupatupaa variraivo innaki vaivai. ¹⁶Yisuu Kirisiiva ari variraivaa pikioo tiyara putiravai. Ivo itaama uuvaara mmuduuya rira aataruuvaa kooyaa ta taunnava. Teetama ti variraivaa pikiada ti seenaiyara mmuduuya rida iyara putuaraivo inna yoketaa aataruvai. ¹⁷Mo vaidi voovono ari mminnamminnaa mmatayaa diaiyauvo aikiooma vaikioonnaata ari seenaivo hama mminnamminnaataivaa too hama innara boo tioo ari ausaivaa inna mmiivoono dataama kioo ariiyara tinara: Na Anutuuqaara mmuduuya ruauvaivee, tinaranee? Hama yopeemavee. ¹⁸Ni uru nnaakaraso, sa mmanna avaiyauvaadiri kiatee: Ta ngiiyara mmuduuya ruaunnaano, kiatee. Kua kutaa tuanaa ngiingii seenaiyara mmuduuya rida ausa mmida iyara tuqinnaatee.

Ta Anutuuqaa avuuvau yaagueeqama dida vakiaaravai

¹⁹⁻²⁰Itaama vainai fai ta gionna kiaapuuyara mmuduuya rida tuqinnakio rikioo ta kua kutaa aataruuvaa iikiaunnaivo kooyaa vainai arinaima rikiaaravai. Fai ta itaama iikio vo aataru voovai ta iikiaunnaivaara ti ausaiyauvaki ta koonnama iikiaunnavaivee kiaa kiada mmuaararavai varada fai ta Anutuuqaa avuuvau hama ivaara pinaama yaata utuaaravai. Anutuuqo ti ausaiyauvaki vai mmuaararavai yaataroo mmuakiaa mmoori aataruuyauvaata mmuakiaa kuaiyauvaatama too rikiaivaara hama ta ivaara pinaama yaata utuaaravai. ²¹Boo, ni seena na ngiiyara mmuduuya riraiyaso, fai ta titi aakiyauvaki hama koonnama variaunnaivaara mmuaararavai varada fai ta Anutuuqaata kua tida inna avuuvau yaagueeqama dida vakiaaravai. ²²Dida vaidi ta Anutuuqaa yoketai mmooriivaa iida inna kuaivaa rikiada iikiaunnaivaara ivo mmuakiaa kuavai ta inna yaparakiunnaivaa ti mminal ta varaaravai. ²³Aa kua aavaa ivo yaagueeqama ti kiaa ti mmioo tinoo: Ni Maapu Yisuu Kirisiinnara kutaavaivee kiaa kiada ngiingiiyara ngiingiiyara

mmuduuya ruatee, tiivai. Vaa Yisuu Kirisiiva ivaara yaagueeqama ti kiaa ti mmiravai. ²⁴Mmuakiaa gioonna kiaapuuya Anutuuaqaa kuaivaa iikiaiya Anutuuaqaa tasipama variaavo ivo iyaki varivai. Anutuuoqo tiiki variivaa vaa ta rikiaunnavai. Ivo ari Mmannasa Yoketaivaa ti mmiivaara ivo tiiki variivaara vaa ta rikiaunnavai.

Mmannasa kua kutaivoota mmannasa unnakuavootama variaavai

4 ¹Ni seena na ngiiyara mmuduuya riraiyaso, kaayau unnakua forofetaiya mmuakiaa mmatavau nookiaavai. Itaama vai ivaara mmuakiaa gioonna kiaapuuya ngiariiyara kiaanoo: Mmannasa Yoketaivo ti aakiaiayuvaki varinoo, kiaiya sa iya kiaa kuaiyauvaara akiairaama kutaavaivee kiatee. Tauraa iya iida taaree kiaa tuqinnama teeda rikiaatee. Mmannasaivo iyaki variivo Anutuuaqasidiri tiivainnee? Vara hama Anutuuaqasidiri tiivainnee? ²Kutaa Anutuuaqaa Mmannasaivo iyaki variivaa ngia arinaima rikiaaree kiaa ataama tuqinnama teeda rikiaatee. Gioonna kiaapu voovoono kooyaa tinoo: Yisuu Kirisiiva Anutuuoqo mmataama kioovoono vaa innasidiri tioo vaidivai varivaivee, tiivaaki Anutuuaqasidiri tii Mmannasa Yoketaivo innaki varivai. ³Gioonna kiaapu voovoono Yisuunnara itaa kua tii kuaivaara hamavee tiivaaki hama Anutuuaqasidiri tii Mmannasa Yoketaivo innaki varivai. Innaki varii mmannasaivo Yisuu Kirisiinna nnammutuaivaasidiri nniivai. Ivo nninaraivaara vaa ngia rikiaavo aanna makee mmata aavau varinoo.

⁴Ni uru nnaakaraso, ngia Anutuuaqaniyavee. Vaa ngia forofetaa unnakuaiya yaatarakiaavai. Ii Mmannasa Yoketaa ivo ngii aakiaana variivoono yaagueeqainno vaa ari vo mmannasaivo vaidi kumimakaiya aakiaana variravaa yaatara kiaivaara ngia unnakua forofetaiya yaatarakiaavai. ⁵Unnakua forofetaiya inna vaidi kumimakaiyaniyavee. Ivaara iya mmatayaa diaa mmooriivaara kua kiaani gioonna kiaapu kumimakaiya iya kuaivaa rikiaavai. ⁶Ta aanna Anutuuaqaniyavee. Gioonna kiaapu voovoono Anutuuaqaa too rikiaivoono ta kiaunna kuaivaa rikiaikio Mmannasa kua kutaivo innaki varivai. Gioonna kiaapu voovoono hama Anutuuaqaanivai variivoono ta kiaunna kuaivaa hama rikiaikio unnakua tira mmannasaivo innaki varivai. Fai ta itaama tuqinnama arinaima teeda ta gioonna kiaapuuyaki Mmannasa kua kutaivo variyaatama unnakua tira mmannasaivo variyaatama arinaima taaravai.

Mmuduuya riravaa oyaivo Anutuuoqovee

⁷Ni seena na ngiiyara mmuduuya riraiyaso, mmuduuya rira aataruovo Anutuuaqasidiri tiivaara kii ta titiyara titiyara mmuduuya ruaaravee. Gioonna kiaapu voovoono ari seenaiyara mmuduuya ruaivoono inna kutaa Anutuuaqaa raunna mmaapuvai varinoo. Vaa ivo Anutuuaqaa too

rikiavai. ⁸Mmuduuya rira oyai tuanaivo Anutuuqovee. Itaama vaivaara gionna kiaapu voovono hama ari seenaiyara mmuduuya ruaivo kutaa hama Anutuuqaa too rikiavai. ⁹Anutuuqo tiyara mmuduuya ruaivo ataama kooyaa vainoo. Ivo ari Mmaapu mmuaa tuanaa ivaa titooduu mmatayaa tioo tiyara putiravai. Ta innara kutaavaivee kiaa kiada tupatupaa variraivaa varaateeraivaara Anutuuqo inna titooduu tiiravai. Ivo itaama iinno tiyara mmuduuya riraivaa kooyaa ti vitaivai. ¹⁰Mmuduuya rira aataruuvo ataama vainoo. Ta Anutuuqaara mmuduuya ruaunnaivo inna hama kutaa tuanaa mmuduuya rira aataruuvovee. Anutuuqo tiyara mmuduuya ruoo ari Mmaapuuvaa titooduu mmatayaa tioo tiyara putiravai. Ti mminnamminnaa maisaiyauvaa irisaiyauvo sa tiisi ngiaiveeraivaara ivo tiyara putiravai. Inna mmuduuya rira aataru tuanaivovee.

¹¹Ni seena na ngiiyara mmuduuya riraiyaso, Anutuuqo itaama tiyara mmuduuya ruaivaara teeta ti seenaiyara mmuduuya ruaaravee. ¹²Hama gionna kiaapu voovono kooyaa Anutuuqaa taivai. Fai ta titi seenaiyara mmuduuya rikio Anutuuqo tiiki varioo ari mmuduuya riraivaa tiiki yapano pinaavai suvuainaravai.

¹³Vaa ta rikiaunnavai. Ta Anutuuqaaki variaunnano ivo tiiki varivai. Ta ivaa rikiaunna oyaivo ataama vainoo. Ivo ari Mmannasa Yoketaivaa ti mmiivaara ta innaki variaunnano ivo tiiki varivai. ¹⁴Ti Napoova ari Mmaapuuvaa titooduu gionna kiaapu mmatayaa variaya vitoo yoketaivau yapaanaraivaara tiiravai. Vaa ta ivaa teeda gionna kiaapuuya kiaa mmiaunnano. ¹⁵Gionna kiaapu voovono kooyaa tinoo: Yisuuva Anutuuqaa Mmaapuvaivee, tiivaaki Anutuuqo varikio ivo Anutuuqaaki varivai. ¹⁶Anutuuqo tiyara mmuduuya ruaivaara vaa teteenoo ivaa rikiada ivara kutaavaivee kiaunnavai. Anutuuqo mmuduuya rira oyaivovee. Gionna kiaapu voovono ari seenaiyara mmuduuya ruaivono Anutuuqaaki varikio ivo innaki varinoo. ¹⁷Mmuduuya rira aataruuvo tiiki vainno pinaavai suvuaivaa oyaivo ataama vainoo. Fai Anutuuqo ti yaparaira suaivo tiisi nninai rikiada hama ta aatuukiaaravai. Fai ta yaagueeqakiaaravai. Ta mmatayaa variaunna suaivaki Yisuu Kirisiiva varuneema ta variaunnano ti mmuduuya riraivo vaivaara fai ta hama aatuukiaaravai. Fai ta yaagueeqakiaaravai. ¹⁸Gionna kiaapu voovono mmuduuya riraivo innaki vairaivono hama aatuuvai. Mmuduuya riraivo innaki vainno pinaavai suvuai kiaikio rikioo hama aatuuraivo innaki vaivai. Irisai maisaivaa varaanaraivaara vaidiivo aatuuvai. Gionna kiaapu voovono aatuunno varikio hama mmuduuya riraivo innaki pinaavai suvuaivai.

¹⁹Anutuuqo tauraa tiyara mmuduuya ruuvaara ta innara mmuduuya ruaunnavai. ²⁰Fai gionna kiaapu voovono tinara: Na Anutuuqaara mmuduuya ruaivaivee, tiivo hama ari seenaivaara mmuduuya rirama

kioo ivo unnakuavai tiivai. Fai ivo ari seenaivaa vaa kooyaa taivaara hama mmuduuya rirama kioo Anutuuqaa hama ivo kooyaa taivaara fai hama yopeema mmuduuya rinaravaivee. ²¹Aa na tinara kua aavaa Yisuu Kirisiivaano tii kuavai. Gioonna kiaapu voovoono Anutuuqaara mmuduuya ruaivoono ari seenaiyaraatama mmuduuya ruaivee.

Mmatayaa iira aataruuyauvaa ta yaataraaravai

5 ¹Anutuuqo mmataama kioo vaidiivo inna Yisuuvavee tiraivaara kutaavaivee tiivoono Anutuuqaa raunna mmaapu tuanaavai varinoo. Gioonna kiaapu voovoono kutaa tuanaa Koonnara mmuduuya ruaivoono raunna mmaapuuyaraatama mmuduuya ruaivai. ²Ta Anutuuqaara mmuduuya rida inna avaivaa rikiada iikiaunnaivaara ta aa kua aavaa arinaima rikiaunnavai. Ta inna raunna mmaapuuyaraatama mmuduuya ruaunnavai. ³Anutuuqaara mmuduuya rira aataruuvo ataama vainoo. Ta inna avaivaa rikiada iikiaunnavai. Ivo tii kuaivo hama ti mmuaararainoo. ⁴Anutuuqaa raunna mmaapu mmuakiaaya mmuaavai mmuaavai mmatayaa iira aataruuyauvaa aikiooma yaataraaraivaara hama Anutuuqo tii kuaivo iya mmuaararainoo. Ta dataama mmatayaa iira aataruuyauvaa yaataraarivo ataama vaikiai ta rikiaunnavai. Ta Yisuu Kirisiinnara kutaavaivee kiaa kiada yaataraaravai. ⁵Dee gioonna kiaapu voovoono fai mmatayaa iira aataruuyauvaa yaataraanarannee? Anutuuqaa Mmaapuuvo inna Yisuuvavee tiraivaara kutaavaivee tiivoono fai yaataraanaravai.

Anutuuqo Yisuu Kirisiinnara kua kutaivaa tiravai

⁶Yisuu Kirisiivaano mmatayaa tiiravai. Tioo nnooriivaa vara kioo yatari sagaivau putuduu inna kiauvo tiiravai. Ivo hama nnooriivaa varaanaraivaara nnaasu tiiravai. Ivo nnooriivaa varaanaraivaaraatama ari kiauvaa tusaanaraivaaraatama tiiravai. ⁷Mmannasa Yoketaivo ariinoo Yisuuva Anutuuqaa Mmaapuvai variiivaara kua kutaavaivee tiivai. Ivo kua kutaa tira oyaivaara itaa kua tiivai. ⁸Ii taaravooma aataru ido kooyaa vaivaara ta kiaunnanoo: Anutuuqaa Mmaapuuvo inna Yisuuvavee, kiaunnavai. Mmannasaivo tuuvaaraatama nnoori varoovaraatama Yisuuva putuduu inna kiauvo tuuvaaraatama ta kiaunnanoo: Anutuuqaa Mmaapuuvo inna Yisuuvavee, kiaunnavai. Taaravooma aataruudo mmuaavaara ti vitaakiaavai. ⁹Ta vaidiyya tira kuaivaara kutaavaivee kiaunnavai. Anutuuqo tira kuaivoono vaidiyya tira kuaivaa yaataraivai. Yaataraivaara ta Anutuuqo ti vitaira aataruuvaara kutaavaivee kiaravee. Ii taaravooma aataru idaa Anutuuqo ari Mmaapuuvuara ti kiaa ti mmioo ti vitairavai. ¹⁰Ivaara gioonna kiaapu voovoono Anutuuqaa Mmaapuuvuara kutaavaivee tiivo vaa Anutuuqo ti vitauvaara ari aakiaivaki arinaima rikiaivai. Gioonna kiaapu voovoono hama

Anutuuqaara kutaavaivee tiivo ivo Anutuuqaara unnakua tiraivovee tiivai. Anutuuqo ari Mmaapuuvaara ti kiaa ti mmuu kuaivaara ivo hama kutaavaivee tiivaivee. Ivaara ivo Anutuuqaara unnakua tiraivovee tiivai. ¹¹Ii kua kutaa ivaa Anutuuqo ti kiaa ti mmuuvaa oyaivo ataama vainoo. Anutuuqo tupatupaa variraivaa ti mmivaivee. Inna Mmaapuuvo putuuvaara ta tupatupaa variraivaa varaunnava. ¹²Gioonna kiaapu voovoono inna Mmaapuuvaara kutaavaivee tiivoono vaa tupatupaa variraivaa varaivai. Gioonna kiaapu voovoono hama inna Mmaapuuvaara kutaavaivee tiivoono hama tupatupaa variraivaa varaivaivee.

Ta tupatupaa variraivaa variaunnava

¹³Ngia Anutuuqaa Mmaapuuvaara kutaavaivee kiaiya na ngiini ii kua iyauvaa fafaarakiaunoo. Ngia tupatupaa variraivaa vaa varaivaara ngia tuqinnama rikiaateeraivaara na ngiini fafaarakiaunoo. ¹⁴Ta Anutuuqaata kua tida hama ta biribiriida inna tasipama kua kiaunnaanoo. Hama aaniivaara ta itaa kua kiaunnava. Ta inna yaata utiraivaugiataama mminnaa voovaara yaaku varada inna yaparaikio ivo ti kuaivaa rikiaanaraivaara ta hama biribiriida inna tasipama kua kiaunnaanoo. Ta yaagueeqama inna tasipama kua kiaunnaanoo. ¹⁵Vaa ta rikiaunnava. Ivo ta yaaku varada yaparakiaunna kuaiyauvaa mmuakiaa suai rikiaivai. Itaama vaiki ai kua aavaaraatama vaa ta rikiaunnava. Ta inna yaparakiaunnaivaa ivo ti mmivai.

¹⁶Fai gioonna kiaapu voovoono ari seena voovai teeno ivo mminnamminnaa maisivaa varano too Anutuuqo ivaa rugaanaraivo vaino rikioo fai ivo Anutuuqaata kua tioo ivaara yaaku varano fai Anutuuqo tupatupaa variraivaa inna seenaivaa mminaravai. Gioonna kiaapu voovoono mminnamminnaa maisivaa varaivaa Anutuuqo rugaanaraivo vaivaara nnaasu na itaa kua kiaunoo. Gioonna kiaapu voovoono Yisuu Kirisiinnara ooqoo kiaa kioo mminnamminnaa maisivaara nnaasu yaata utuoo varaivaa hama Anutuuqo rugaanaraivoovotavai. Fai ivo ivaa iinno irisaivaa varoo eeyaara putinaravai. Gioonna kiaapu voovoono ivaara yaaku varoo Anutuuqaata kua tiivaa hama na ivaara yaaku varaanee kiaunoo. ¹⁷Mmuakiaa aataruvai ta tomedama iikiaunnaivaara ta mminnamminnaa maisivaa varaunnava. Fai mminnamminnaa maisiyauvo vaino Anutuuqo ruganai fai ta hama ikiaivaki tupatupaa variaaravai.

¹⁸Vaa ta rikiaunnava. Anutuuqaa raunna mmaapu voovoono hama mmannammanna mminnamminnaa maisivaa varaivai. Anutuuqaa Mmaapuuvo tuqinnama inna haitatuukio hama Sataango yopeema innayaa utiivaara ivo hama mmannammanna mminnamminnaa maisivaa varaivai.

¹⁹Vaa ta rikiaunnava. Ta Anutuuqaa raunna mmaapuya variaunnano Sataango mmuakiaa mmatayaa diaa gioonna kiaapuuya keetavai varioo iyara diivaivee.

²⁰Vaa ta rikiaunnava. Anutuuqaa Mmaapuuvoo vaa tuuvoono ti tasipaikiai ta innara arinaima rikiaunnava. Ta Anutuuqo kutaa tuanaa variivaa teeda rikiateeraivaara ivo ti tasipaikiai ta innara arinaima rikiaunnava. Ta Anutuuqo kutaa tuanaa variivaaki variaunnanoo. Ta inna Mmaapu Yisuu Kirisiinnaki variaunnaivaara ta Anutuuqo kutaa tuanaa variivaaki variaunnanoo. Yisuu Kirisiiva inna Anutuuqo tuanaivovee. Innasidiri ta tupatupaa variraivaa varaunnava.

²¹Ni uru nnaakaraso, mmannammanna unnakua anutuuyauvaa mmooka hanigia mmiatee.